



nota

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

Onderzoek en
Wetenschapsbeleid

Van

Persoonsgegevens

Datum

1 april 2025

Referentie

51691492

Bijlagen

1

Nto aanbidding brief reactie onderzoek NHP voor
Ministerraad

Aanleiding

Eerder heeft u het aanbiedingsformulier getekend om de conceptreactie op het rapport van de commissie onderzoek niet-humane primaten te agenderen in de Raad Sociaal Domein (RSD) van 1 april. Door een miscommunicatie met AZ kon de brief hier niet voor worden geagendeerd. De brief is vervolgens geagendeerd voor de Commissie Sociaal Domein (CSD) van 31 maart. Er waren geen opmerkingen in de CSD en daarmee kan de brief worden geagendeerd voor de MR van 11 april.

Geadviseerd besluit

U wordt verzocht het aanbiedingsformulier voor de MR van 11 april te ondertekenen.



nota

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

Onderzoek en
Wetenschapsbeleid

Van

Persoonsgegevens

Datum

17 maart 2025

Referentie

51399398

Bijlagen

1. aanbiedingsformulier MR
2. Kamerbrief
3. Kamerbrief met tracks
4. Eindrapport

Aanbieding Brief reactie onderzoek NHP voor Raad Sociaal
Domein en MR

Aanleiding

U hebt recent enkele wijzigingen meegegeven op de conceptreactie op het onderzoek van de commissie onderzoek niet-humane primaten. Hierbij vindt u het aanbiedingsformulier voor de Raad Sociaal Domein en een beperkt gewijzigde versie van de brief.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd het aanbiedingsformulier voor de Raad Sociaal Domein (bijlage 1) en de schone versie van de Kamerbrief (bijlage 2) te ondertekenen.

Kernpunten

- U hebt op 18 maart enkele wijzigingen op de conceptbrief meegegeven. Deze opmerkingen zijn verwerkt. Er zijn ook enkele andere kleine aanpassingen aan de brief zichtbaar, voortkomend uit ambtelijke interdepartementale afstemming en feitenchecks op specifieke passages door BPRC, NIN en de commissie. Er is een versie met track changes bijgevoegd (bijlage 3).
- De brief wordt nu parallel aan u en M.VWS, S.LVVN en M.EZ voorgelegd.
- De inzet is agendering voor de Raad Sociaal Domein (RSD) van 1 april en vervolgens als hamerstuk in de MR van 4 april. De deadline voor agendering in de RSD is 25 maart om 12:00. De agendering hiervan kan alleen plaatsvinden als de overige bewindspersonen dan akkoord zijn met deze versie van de brief.
- Bij agendering in de MR van 4 april wordt de toezegging aan de Kamer om het rapport in het eerste kwartaal van 2025 te verzenden met enkele dagen overschreden.



nota

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

Onderzoek en
Wetenschapsbeleid

Van

Persoonsgegevens

Datum

13 maart 2025

Referentie

51332964

Bijlagen

2

Nto reactie onderzoek niet-humane primaten

Aanleiding

Op 12 maart is de conceptbrief als reactie op het onderzoek niet-humane primaten met u besproken. Naar aanleiding van de bespreking vindt u bijgevoegd de aangepaste brief.

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd de bijgevoegde conceptbrief te ondertekenen.

Kernpunten

- In de bespreking op 12 maart heeft u aangegeven de Europese component sterker in de brief terug te willen zien. Dit is op verschillende plekken verwerkt in de brief.
 - In de inleiding benadrukt u dat u de ambitie om zonder proeven op NHP's te kunnen wilt voortzetten in Nederland én Europa.
 - In de beleidsreactie zegt u dat u zich in Europa gaat inzetten voor een reductie van het totale aantal NHP-experimenten, met behoud van de Europese strategische autonomie en ten behoeve van excellent wetenschappelijk onderzoek en de pandemische paraatheid.
 - In het slot geeft u aan dat u het van groot belang vindt om de Europese strategische autonomie te borgen en gelijktijdig te zorgen voor een reductie van het totaal aantal NHP-experimenten in Europa. Het terugbrengen van het aantal proeven op NHP's is een internationaal vraagstuk en vraagt goede samenwerking van verschillende primatencentra in Europa.
- In de brief zegt u toe het BPRC te vragen om het nieuwe ambitieplan op te stellen na consultatie van universitaire onderzoekers en organisaties die een belangrijke rol spelen in de transitie naar proefdiervrije onderzoeksmodellen, zoals het programma Transitie Proefdiervrije Innovatie en Centrum Proefdiervrije Biomedische Translatie.
- De brief wordt mede namens M.VWS, M.EZ en S.LVVN verzonden. De brief zit parallel in de lijn bij deze ministeries tot directeursniveau. Na uw akkoord gaan deze lijnen verder tot aan de bewindspersonen. De inzet is om de brief te agenderen in de Raad Sociaal Domein van 1 april (waar regulier wetenschapsdossiers worden geagendeerd) en vervolgens in de MR van 4 april.
- Het eindrapport wordt op 24 maart aan u aangeboden.



nota

TER VOORBEREIDING

Aan: MOCW

Onderzoek en
Wetenschapsbeleid

Van

Persoonsgegevens

Datum

5 maart 2025

Referentie

51193525

Bijlagen

2

Bespreking reactie onderzoek niet-humane primaten
12 maart 14:00-14:30

Aanleiding

Op 12 maart om 14:00 bespreekt u OCW-intern de reactie op het onderzoek niet-humane primaten. Naar aanleiding van de bespreking in de beleidsstaf van 18 februari en de bespreking met de betrokken departementen en veldpartijen is de bijgevoegde conceptkamerbrief opgesteld (bijlage 1). Het conceptrapport (bijlage 2) heeft u eerder ontvangen ter voorbereiding op de bespreking in de beleidsstaf van 18 februari.

U wordt gevraagd u woensdag over de volgende punten uit te spreken:

- Wat zijn uw aandachtspunten en gedachten bij de conceptbrief?
- Zou u de brief via een ambtelijk voorportaal en MR willen doorgeleiden?

Indien ja, kan dit (afhankelijk van de reacties van uw collega-bewindspersonen) op 1 of 22 april. Dit zou betekenen dat er een uitstelbrief naar de Kamer gestuurd zou moeten worden, omdat de brief is toegezegd in het eerste kwartaal van 2025

Toelichting

In de conceptbrief:

- Gaat u allereerst in op het huidige onderzoek met NHP in Nederland en licht u de vraagstelling, uitvoering en uitkomsten van het onderzoek toe. Hierdoor illustreert de brief de zorgvuldige en genuanceerde aanpak in dit dossier. De brief is hierdoor relatief lang.
- Geeft u aan dat het waardevol is dat Nederland een primatencentrum heeft, met het oog op de Nederlandse bijdrage aan onderzoek en innovatie, ook in het kader van pandemische paraatheid en strategische autonomie.
- Geeft u aan dat (in het geheel) afbouwen van de publieke financiering van het BPRC nu nog niet verstandig is omdat new approach methodologies (NAM's) nog niet volstaan en u verwacht dat afbouw van NHP-onderzoek in Nederland vooral leidt tot een verplaatsing van onderzoekslijnen en bijbehorende dierproeven naar het buitenland.
- Maakt u geen keuze over ziekten waar het BPRC geen onderzoek meer naar zou mogen doen. U vindt het aan de Nederlandse onderzoekers en beoordelingsautoriteiten zelf om te bepalen welk onderzoek met NHP echt noodzakelijk is. Daarnaast is er volgende commissie onzekerheid is over de gevolgen voor de bestrijding van levensbedreigende ziekten en uitbraken van infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen (zoals gevraagd in de

Datum
5 maart 2025

verschillende moties). Dat compliceert een beleidsmatige keuze over welk type onderzoek wel en niet met NHP moet worden uitgevoerd.

- Bent u ervan overtuigd dat de toekomst proefdiervrij moet zijn en wil u nog sterker inzetten op de ontwikkelingen van alternatieven. U geeft hier verschillende voorbeelden van, zoals de oprichting van het Centrum Proefdiervrije Biomedische Translatie (CPBT), de nieuwe NWA call voor de validatie van proefdiervrije modellen en (een recent voorstel) het plaatsen van NAM's op de European Research Area (ERA) beleidsagenda.
- Benadrukt u het belang van meer samenwerking tussen het BPRC en kennisinstellingen die de nadruk leggen op NAM's.
- Sluit u af met een uitnodiging aan de Kamer voor een gezamenlijk werkbezoek aan het BPRC en doet u een handreiking voor een gesprek met de Kamer over het rapport en de brief.

Toezeggingen in de conceptbrief:

- U zegt toe over jaar de analyse van het NHP-onderzoek in Nederland en internationaal te actualiseren. In dit onderzoek verkennen we voor welke ziekten en modellen NHP-onderzoek niet langer strikt noodzakelijk is.
- U zegt toe met het BPRC in gesprek te gaan en een nieuw ambitieplan voor de komende 5 jaar op te (laten) stellen en dit onafhankelijk te laten toetsen. Hierin moeten afspraken staan over het verder verleggen van de focus in de richting van nieuwe onderzoeksmodellen, met het oog op een maximale inzet op de ontwikkeling van proefdiervrije onderzoeks- en testmethoden.
- U zegt toe samen met LVVN in gesprek te gaan met het NCad over de ontwikkeling van een streefbeeld voor infectieziekten en over het verder uitwerken van de bestaande streefbeelden neurowetenschappen en immunologie.
- U zegt toe in gesprek te gaan met NWO en ZonMw over de mogelijkheid voor het BPRC om als hoofdaanvrager in te dienen.
- U zegt toe in gesprek te gaan met NWO en ZonMw over het verplicht stellen van de ARRIVE-richtlijnen bij het gebruik van dierproeven voor wetenschappelijk onderzoek.

Vervolgproces:

- Na verwerking van uw reactie zal de conceptbrief worden afgestemd met de bewindspersonen van VWS, LVVN en EZ.
- Het eindrapport van de commissie wordt op 24 maart aan u aangeboden door de commissievoorzitter.
- Bij voorspoedige afstemming met de betrokken bewindspersonen en ambtelijke voorportalen wordt de brief eind april, begin mei als hamerstuk geagendeerd in de MR.

Ter informatie:

Ten behoeve van het opstellen van de beleidsreactie hebben we een aantal veldpartijen gesproken. Dit heeft vooralsnog geen nieuwe inzichten opgeleverd ten opzichte van de bevindingen van de onderzoekscommissie en de gesprekken met collega-departementen.



nota

TER VOORBEREIDING

Aan: MOCW

Onderzoek en
Wetenschapsbeleid

Van

Persoonsgegevens

Datum

14 januari 2025

Referentie

50069214

Bijlagen

1. concept eindrapport
2. samenvattingen uit rapport
3. relevante moties

Bespreking NHP rapport – beleidsstaf 18 februari

Aanleiding

Tijdens de OCW begrotingsbehandeling op 24 oktober 2022 is de Kamerbreed ingediende motie van het lid Wassenberg c.s. unaniem aangenomen. De motie verzocht de regering een onderzoek uit te zetten naar de mogelijkheid tot verdere verlaging van het aantal proeven op niet-humane primaten (NHP), zonder dat dit gevolgen heeft voor het onderzoek dat strikt noodzakelijk is voor de bestrijding van levensbedreigende ziekten en uitbraken van infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen.

In november 2023 is een onderzoekscommissie ingesteld en op 24 maart a.s. wordt het eindrapport aan u aangeboden. We streven ernaar het eindrapport eind maart met een beleidsreactie aan de Tweede Kamer te sturen, conform de toezegging aan de Kamer dit in Q1 te doen. In bijlage 1 treft u de 95% versie van het eindrapport aan; de commissie doet nog een klein aantal feitelijke checks.

In deze nota herhalen we kort de onderzoeksvraag. Daarna bespreken we een aantal deelconclusies en de vier voorgestelde scenario's met u, omdat dit behulpzaam is bij de gedachtenvorming over de uiteindelijke beleidsreactie. Als laatste verkennen we graag twee beleidsrichtingen met u, die uiteindelijk kunnen leiden tot 1) nieuwe afspraken met het Biomedical Primate Research Centre (BPRC) en 2) uw extra inzet op de transitie naar proefdiervrije innovatie.

Na het overleg in de beleidsstaf van 18 februari, bespreken we op ambtelijk niveau de beleidsrichtingen met LVVN, VWS, I&W en EZ. Bij deze departementen halen we de verschillende voorkeuren en belangen op die uiteraard meewegen in de beleidsreactie.

Toelichting

Onderzoeksvraag van de commissie:

- Welk wetenschappelijk onderzoek met NHP is nodig ten behoeve van de bestrijding van levensbedreigende ziekten en uitbraken van infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen en onder welke omstandigheden kan dit onderzoek in de toekomst verder worden afgebouwd?
- Hoe kan het overige wetenschappelijk onderzoek met NHP zo snel mogelijk naar nul kan worden afgebouwd?
- Breng de mogelijkheden, zoals genoemd in voorgaand lid, met verschillende scenario's in kaart, waarbij wordt ingegaan op de wetenschappelijke, ethische, juridische, economische, internationale en maatschappelijke implicaties.

Deelconclusies (zie bijlage 2 voor de relevante samenvattingen)

- De term "levensbedreigende ziekten" die in de motie wordt gebruikt is wetenschappelijk niet te onderbouwen en is in de praktijk smaller dan de juridische term "gezondheidsondermijnend" (p.6, p.45 en p.47).
- De in de motie gevraagde afbakening "de bestrijding van levensbedreigende ziekten en uitbraken van infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen" is smaller dan wat volgens de wet mag (aan situaties waarin proeven met NHP zijn toegestaan) (p.4).
- Het huidige onderzoek op NHP in Nederland is breder dan alleen voor "de bestrijding van levensbedreigende ziekten en uitbraken van infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen" (p.64).
- De Nederlandse overheid kan proeven met NHP niet wettelijk verbieden, want nieuwe nationale koppen die strenger zijn dan de Europese richtlijn zijn niet toegestaan. De handelingsruimte van de Nederlandse overheid bestaat vooral uit de actieve financiering van het BPRC (p.4) en de inzet op New Approach Methodologies (NAM's).
- Ondanks dat ethische dilemma's en waarden een grote rol spelen bij onderzoek met NHP - en er altijd enige onzekerheid is over de effectiviteit van bestaande en nieuwe methodes - heeft de commissie per beleidsscenario kunnen inschatten wat de wetenschappelijke, ethische, juridische, economische, internationale en maatschappelijke implicaties zijn.

Datum

14 januari 2025

Vier scenario's: stoppen, verminderen, behouden, of uitbreiden

De scenario's zien op het besluit van de Nederlandse overheid om:

1. te stoppen met de publieke financiering van het BPRC als onderzoeksfaciliteit van NHP-onderzoek.
2. afspraken te maken met het BPRC over vermindering van het NHP-onderzoek,
 - a) zodat alleen onderzoek is toegestaan naar infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen
 - b) zodat alleen onderzoek is toegestaan naar infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen én een select aantal nader te specificeren levensbedreigende ziekten.
3. de huidige publieke financiering van het BPRC - en daarmee het huidige onderzoek met NHP's - te behouden.
4. het voor het BPRC mogelijk te maken om het NHP-onderzoek uit te breiden.

Verkenning van twee scenario's.

De commissie stelt vast dat er (inter)nationaal grote waardering is voor het BPRC als primatencentrum. Niet alleen voor het onderzoek, maar ook voor de kwaliteit van de fok en huisvesting van de kolonie. Tegelijkertijd is er een brede wens vanuit de Kamer om stappen te zetten richting minder proeven op NHP¹. Met oog hierop geeft het rapport aanleiding om vervolgspraken te maken met het BPRC, volgens scenario 2a of 2b.

Scenario 2a: het BPRC focust op onderzoek naar (de bestrijding van uitbraken van) infectieziekten die de (mondiale) volksgezondheid bedreigen.

Argumentatie:

- Experts en betrokkenen, inclusief NAM-onderzoekers, geven aan dat de komende jaren NHP-experimenten nodig zullen blijven, met name in de

¹ zonder dat dit gevolgen heeft voor het onderzoek dat strikt noodzakelijk is voor de bestrijding van levensbedreigende ziekten en uitbraken van infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen

virologie, de immunologie en voor vaccinontwikkeling ten behoeve van pandemische weerbaarheid.

- Door het BPRC te behouden en te laten focussen op de bestrijding van infectieziekten en vaccinontwikkeling, blijft de onafhankelijkheid van Nederland en de strategische Europese autonomie bij pandemische crises op peil.
- Nederland blijft verantwoordelijkheid nemen in de mondiale bestrijding van infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen.
- "Infectieziekten die de (mondiale) volksgezondheid bedreigen" is wetenschappelijk gezien redelijk goed af te bakenen.
- Een grotendeels door de overheid gefinancierde instelling - die daarmee onafhankelijker van incidentele inkomsten en industriële belangen kan opereren - is waardevol en blijft zo behouden.

Consequenties van de keuze voor scenario 2a:

- De rol die het BPRC en Nederlandse onderzoekers spelen in andere levensbedreigende ziekten stopt of neemt af. Het BPRC zal namelijk het (fundamentele) onderzoek in het domein van de neurowetenschappen, auto-immuunziekten en ontstekingsziekten (o.a. Parkinson, Alzheimer, multiple sclerose en reumatoïde artritis) moeten afbouwen. Dit kan leiden tot wetenschappelijke en maatschappelijke onvrede, o.a. bij patiënten. Binnen het BPRC betekent het minder synergie tussen onderzoek naar verschillende ziektes met deels dezelfde disciplines, zoals afweer en fysiologie.
- Nederland zal wel gebruik willen blijven maken van nieuwe behandelingen en medicijnen voor neurologische aandoeningen, auto-immuunziekten en ontstekingsziekten die in het buitenland zijn ontwikkeld met proeven op NHP. Dat betekent dat Nederland een gedeelte van de ethische last van zich afschuift (en het verwijt kan krijgen boter op het hoofd te hebben). Ook heeft Nederland beperkt zicht op het welzijn van NHP's in buitenlandse onderzoekscentra.

Scenario 2b: het BPRC focust op onderzoek naar (de bestrijding van uitbraken van) infectieziekten die de (mondiale) volksgezondheid bedreigen én een select aantal nader te specificeren levensbedreigende ziekten.

Argumentatie (aanvullend op de argumenten bij 2a):

- Onderzoek met NHP is voor een aantal levensbedreigende ziekten nog steeds noodzakelijk. De vraag is vooral of dit onderzoek binnen of buiten Nederland plaatsvindt.

Consequenties van de keuze voor scenario 2b:

- De onderzoekslijnen in het domein van de neurowetenschappen, auto-immuunziekten en ontstekingsziekten blijven behouden, waardoor Nederland significant blijft bijdragen aan de vooruitgang van het wetenschappelijk onderzoek.
- Nederland behoudt een groter gedeelte van de ethische last.
- Het toestaan van "nader te specificeren levensbedreigende ziekten" zal aan discussie onderhevig zijn. Bijvoorbeeld: hoe om te gaan met co-morbiditeit? Er zal daarom een mechanisme moeten worden ingericht waarmee eens in de zoveel tijd wordt vastgesteld wat hieronder valt. Dit kan bijvoorbeeld door het opstellen van een meerjarige onderzoeksagenda voor het BPRC, die wordt getoetst door onafhankelijke organen en die met de Kamer wordt besproken.
- Het BPRC heeft een minimale populatie (t.b.v. de genetische diversiteit) nodig voor de kwaliteit en betrouwbaarheid van het wetenschappelijke onderzoek. De huidige fokkolonie is relatief kleinschalig en kan volgens de commissie niet

Datum

14 januari 2025

- veel verder worden teruggebracht, zonder de gezondheid van de dieren in gevaar te brengen en de validiteit van onderzoeksmodellen te ondermijnen.
- Het jaarlijks aantal toegestane proeven op NHP kan met het oog op de aangebrachte focus in de onderzoeksrichting opnieuw worden gemaximeerd.

Datum

14 januari 2025

Met het BPRC kunnen onafhankelijk van het gekozen scenario afspraken gemaakt worden over:

- Een jaarlijks toenemend aandeel van het onderzoeksbudget oormerken voor proefdiervrije onderzoeks- en testmethoden (conform motie Teunissen).
- Het NAM-onderzoek binnen het BPRC steviger verbinden met het NAM-onderzoek aan de verschillende (Nederlandse) universiteiten.
- Met het BPRC, NWO en ZonMw kunnen afspraken worden gemaakt over het toevoegen van het BPRC aan de lijst van instituten die onderzoeksfinanciering mogen aanvragen.

Extra inzet op de transitie naar proefdiervrije innovatie.

Het onderzoeksrapport geeft aanknopingspunten voor het bespoedigen van de transitie naar proefdiervrije innovatie, zoals:

- NWA route 2 onderzoek initiëren naar de vertaalbaarheid van dierproeven naar de mens. Hierin kunnen vragen worden beantwoord als: Wanneer zijn proeven op NHP's echt noodzakelijk om op een veilige manier het effect op mensen aan te tonen? Wanneer kunnen proeven op kleine dieren of alternatieven voor dierproeven volstaan? En geven deze alternatieven dan voldoende inzicht in de effecten op mensen?
- De publicatiepraktijk verbeteren door pre-registratie van dierproeven en toepassing van de ARRIVE richtlijnen² te verplichten.
- De ontwikkeling van streefbeelden voor immunologie en infectieziekte onderzoek stimuleren.
- De Nederlandse inspanning voor Europese coördinatie en samenwerking in NHP-onderzoek en NAM-onderzoek. Dit kan gaan over samenwerking op het gebied van vaccinontwikkeling en pandemische veerkracht en het daarbij toepassen van NHP's en NAM's.

² ARRIVE staat voor "Animal Research: Reporting of *In Vivo* Experiments".